OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Vastine

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Oikeusturvapalvelut
Hallitusneuvos Terhi Salmela

23.10.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön vastine lakivaliokunnalle annettujen kirjallisten lausumien johdosta (HE 32/2023 vp)

1 Yleistä

Seuraavat lausunnot ovat olleet oikeusministeriön käytössä:

- Finanssiala ry, Hannu Ijäs
- Kuluttajaliitto ry, vaikuttamistyön päällikkö Tiina Vyyryläinen
- Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri, johtaja Lasse Fager
- Professori Tuula Linna
- Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y., puheenjohtaja Tero Kantelinen
- Suomen velalliset ry, puheenjohtaja Jari Kaikkonen ja sihteeri Mirja Wasenius
- Takuusäätiö sr., toimitusjohtaja Juha Pantzar ja lakimies Minna Backman
- Ulosottolaitos, apulaisvaltakunnanvouti Jarmo Kivistö
- Verohallinto, johtava veroasiantuntija Seija Kareinen

Esityksessä ehdotetaan, että ulosottokaaren suojaosuutta koskevaa säännöstä muutetaan. Esityksen mukaan suojaosuuden määrä säädettäisiin samalle tasolle kuin väliaikaisen lain voimassaoloaikana vuonna 2023. Suojaosuuden määrä olisi ehdotetun lain mukaan velallisen itsensä osalta 30,75 euroa päivässä ja velallisen elatuksen varassa olevan puolison, oman lapsen ja puolison lapsen osalta 8,99 euroa päivässä. Suojaosuuden määrä tarkistettaisiin oikeusministeriön asetuksella vuosittain soveltaen kansaneläkeindeksistä annettua lakia. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

Kansaneläkelaitos on vahvistanut 13.10.2023, että kansaneläkeindeksin pisteluku vuodelle 2024 on 1911. Sanotulla pisteluvulla laskettuna suojaosuuden määräksi tulisi oikeusministeriön asetuksella tehtävän indeksitarkistuksen jälkeen velallisen itsensä osalta 32,56 euroa päivässä eli 976,80 euroa kuukaudessa ja velallisen elatuksen varassa olevan henkilön osalta 9,52 euroa päivässä eli 285,60 euroa kuukaudessa. Ehdotettu lainmuutos tarkoittaisi sitä, että vuonna 2024 suojaosuuden määrä olisi velallisen itsensä osalta 182,40 euroa kuukaudessa suurempi kuin ilman lainmuutosta.

Hallituksen esityksen lakivaliokunnassa saama asiantuntijapalaute on jakaantunutta. Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri sekä Suomen velalliset ry kannattavat esitystä. Kuluttajaliitto ry kannattaa esitystä varauksellisesti. Verohallinto ilmoittaa, ettei sillä ole huomautettavaa. Myös Takuusäätiö sr. voinee esityksen hyväksyä. Ulosottolaitos ja professori Tuula Linna kannattavat tavoitetta, mutta eivät pidä valittua keinoa onnistuneena. Myös Finanssiala ry toteaa, ettei ratkaisu ole ihanteellinen ja toivoo, että pysyvämpien, asianmukaisin vaikutusarvioin toteutettavien säädösmuutosten valmistelu aloitetaan mahdollisimman pian. Kriittisimmin esitykseen suhtautuu Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y.

Seuraavassa esitetään sisennetyissä kappaleissa oikeusministeriön kannanotot asiantuntijalausunnoissa esitettyihin keskeisiin ehdotuksiin. Oikeusministeriö ei vastineessaan kommentoi kannanottoja siltä osin, kuin ne ovat hallituksen esitystä puoltavia.

2 Lausunnoissa ja kuulemisessa esitetyt muutosehdotukset ja huomiot

2.1 Vaihtoehtoiset keinot

Professori Tuula Linna toteaa, että käytettävissä olisi ollut muita keinoja asetetun tavoitteen saavuttamiseksi ja että näiden uudistusten valmisteluun olisi tullut ryhtyä jo aikaisemmin. Keskeisenä keinona Linna nostaa esiin vapaakuukausimallin kehittämisen siten, että vapaakuukausia myönnettäisiin jo ensimmäisenä ulosmittausvuotena (esim. 3–4 vapaakuukautta) ja vapaakuukausien määrää kasvatettaisiin myöhempinä vuosina. Linna esittää myös vaihtoehtoa, jossa valtio luopuisi velallisilta perittävistä taulukkomaksuista tulorajaulosmittauksessa.

Suomen velalliset ry ehdottaa ulosottoon tehtyjen suoritusten kohdentamista ensi sijassa velan pääomalle ja vasta sen jälkeen koroille ja kuluille. Lisäksi Suomen velalliset ry esittää, että korkojen kertymisen tulisi katketa vapaakuukausien ajaksi ja velkoihin voitaisiin soveltaa rikastumiskiellon periaatetta, jonka mukaan velkoja ei saisi hyötyä velasta.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotuksia vaihtoehtoisista toteuttamistavoista. Esitetty toteuttamistapa vastaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan ulosoton suojaosuus säilytetään nykyisellä tasolla, kunnes jatkotoimista on päätetty. Lisäksi tulojen ulosmittausta tullaan yksinkertaistamaan ja varojen kohdentamista ja ulosoton muutostarpeita selvittämään hallituskauden aikana.

Vuoden 2023 huhtikuussa on julkaistu Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus -työryhmän mietintö, jossa ehdotetaan muun muassa tulojen ulosmittauksen laskentasääntöjen uudistamista kokonaisuudessaan. Nykyisessä ulosmittausjärjestelmässä on epäkohtia, joita ei ole mahdollista korjata esimerkiksi vapaakuukausia lisäämällä tai vain vähäisessä määrin laskentasääntöjä muuttamalla. Tulojen ulosmittauksen kokonaisuudistuksen toteuttamiselle on painavat perusteet. Kokonaisuudistus edellyttää huolellista valmistelua, laajaa vaikutusten arviointia, sidosryhmien kuulemista ja toimeenpanolle varattua riittävää aikaa. Suojaosuuden korotuksen voimassaoloa jatkamalla vakiinnutetaan oikeustila ja turvataan velallisten selviytyminen kokonaisuudistuksen valmistelun aikana. Väliaikaisella lailla valittua sääntelyratkaisua ei ole aiheellista muuttaa nyt joksikin muuksi väliaikaiseksi ratkaisuksi, joka olisi voimassa siihen saakka kunnes kokonaan uudet tulojen ulosmittauksen laskentasäännöt tulevat voimaan.

Siltä osin kuin asiassa on esitetty vapaakuukausien myöntämistä jo ensimmäisen ulosmittausvuoden aikana, oikeusministeriö toteaa lisäksi, että sanottu toimi olisi vaikutuksiltaan todennäköisesti melko vähäinen. Vastaavan kaltaista uudistusvaihtoehtoa on selvitetty ulosottokaaren muutostarpeita koskeneessa TEAS-selvityksessä eikä uudistuksen vaikutuksia voida selvityksen perusteella olettaa erityisen merkittäviksi (Ulosottovelka, sosiaaliturva ja työn tarjonta, s. 69).

Valtiolle perittävistä ulosottomaksuista säädetään ulosottomaksuista annetussa laissa (34/1995) ja ulosottomaksuista annetussa asetuksessa (35/1995). Ulosottomaksuista annetun lain 5 §:n 4 momentin nojalla taulukkomaksua ei peritä velalliselta enää sen jälkeen, kun sitä

on toistuvaistulon ulosmittauksessa peritty edeltäneen kahden vuoden aikana yhteensä vähintään 18 kuukauden ajalta. Taulukkomaksuista luopuminen ei näin ollen parantaisi pitkäkestoisen ulosoton kohteena olevien velallisten asemaa nykyisestä.

Suomen velalliset ry:n ehdotusten osalta oikeusministeriö toteaa, että hallituskaudella tullaan hallitusohjelman mukaisesti selvittämään varojen kohdentamista. Korkojen kertymisen katkeamista koskevan ehdotuksen osalta oikeusministeriö toteaa, että ulosotto panee täytäntöön maksuvelvoitteet sen mukaisesti, kuin niistä on tuomiossa tai muussa ulosottoperusteessa määrätty. Jos saatavalle on tuomittu maksettavaksi korkoa, myös korkosaatava pannaan hakijan pyynnöstä ulosotossa täytäntöön ulosottoperusteen mukaisesti. Koron laskemisen pysäyttäminen merkitsisi velkojan saamisoikeuden pienentämistä ulosottomenettelyssä, eikä tällaista sääntelyä voida pitää perusteltuna. Velkojan saamisoikeuden pienentäminen tuomitusta voi tulla kyseeseen ulosottomenettelyn sijaan velkajärjestelyssä sille säädettyjen edellytysten täyttyessä. Ehdotettuun rikastumiskieltoon liittyen oikeusministeriö toteaa, että luotonanto loppuisi kokonaan, jos velkoja ei saisi lainkaan hyötyä luotonannosta.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että Suomen velalliset ry:n lausunnossaan esittämät laskelmat ovat virheelliset ainakin siltä osin, että 616,67 euron suorituksesta ei ulosotossa peritä 210 euron taulukkomaksua. Taulukkomaksu sanotusta suorituksesta on ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) 2 §:n mukaan 56 euroa.

2.2 Määräaikaisella lailla säätäminen

Professori Tuula Linna katsoo, ettei kyseessä saisi olla pysyvä lainmuutos. Linnan mukaan oikeusministeriössä tulee kyetä ennakoimaan, kuinka kauan uuden pysyväislain valmistelu tulee kestämään. Velallistenkin kannalta on parempi, että tiedossa on, kauanko ehdotettu järjestelmä on voimassa. Myös *Kuluttajaliitto ry* esittää, että suojaosuuden tasokorotuksen voimassaoloa voisi olla perusteltua jatkaa määräaikaisella lailla. *Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y.* katsoo, että vaikutusten arvioinnin suppeuden vuoksi muutoksia ei voida tehdä pysyvänä lakimuutoksena.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotusta määräaikaisesta laista. Kokonaisuudistuksen aikataulun arvioinnin vaikeus ei liity pelkästään valmistelun kestoon, vaan kyse on myös siitä, että vasta valmistelun kuluessa tulee arvioitavaksi, kuinka pitkän ajan ehdotettavien lainmuutosten toimeenpano vaatii. Selvää on, että kokonaan uudet tulojen ulosmittauksen laskentasäännöt tulevat vaatimaan merkittäviä muutoksia niin Ulosottolaitoksen kuin tulonmaksajienkin tietojärjes-

telmiin. Tietojärjestelmämuutosten laajuus riippuu siitä, millaisia muutoksia sääntelyyn esitetään. Toimeenpanoajan tarkka ennakointi ei näin ollen ole tässä vaiheessa vielä mahdollista. Asiassa on tarpeen kuulla muun muassa eri tulonmaksajatahoja siinä vaiheessa, kun uusista laskentasäännöistä ja muista muutoskohteista on olemassa yksityiskohtaisempi esitys.

Jotta lainsäädäntöresurssit voidaan tehokkaasti käyttää kokonaisuudistuksen valmisteluun ja valmistelun aikana oikeustila on selvä, suojaosuuden korottaminen esitetään säädettäväksi toistaiseksi voimassa olevalla lailla.

2.3 Suurituloisten velallisten ulosmittauksen keveneminen

Professori Tuula Linna nostaa lausunnossaan esiin sen, että euromääräisesti suurin huojennus kohdistuu suurituloisiin velallisiin ja toteaa, että kysymys on perustuslaillisesta oikeasuhtaisuudesta erityisesti ottaen huomioon, että nyt ehdotetaan pysyvää lakia, joka ei perustu koronaan tai muuhun poikkeukselliseen tilanteeseen. Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa Linna lisäksi esitti, että suurituloisten suojaosuutta voitaisiin pienentää prosentuaalisesti, jolloin suurituloiset eivät hyötyisi uudistuksesta.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotettua suurituloisten suojaosuuden uutta laskentasääntöä. Ulosmittauksen laskentasäännöt monimutkaistuisivat entisestään, kun suojaosuus laskettaisiin eri tulotasoilla eri tavalla. Suojaosuuden prosentuaalinen pienentäminen tarkoittaisi muutostarpeita niin Ulosottolaitoksen kuin tulonmaksajienkin tietojärjestelmiin, eikä tarvittavia muutoksia olisi mahdollista toteuttaa vuoden 2024 alkuun mennessä. Lisäksi tulonmaksajien tietojärjestelmien muuttamista väliaikaiseksi tarkoitetun lainmuutoksen vuoksi voidaan pitää epätarkoituksenmukaisena, erityisesti, kun laskentasääntöjä ollaan kokonaisuutena uudistamassa vielä kuluvan hallituskauden aikana. Nyt ehdotettu väliaikainen muutos suojaosuuden laskentaan aiheuttaisi suhteettomia muutostarpeita siihen nähden, että se koskisi vain hyvin pientä joukkoa velallisia.

Oikeusministeriö katsoo, että suurituloisten velallisten ulosmittauksen keventymistä voidaan pitää hyväksyttävänä sivuvaikutuksena, koska suojaosuuden korottamista ei ole mahdollista tehdä nykyisessä ulosmittausjärjestelmässä siten, ettei sillä olisi vaikutuksia suurituloisiin. Muiden lainsäädäntötoimien toteuttaminen vuoden 2024 alkuun mennessä on käytännössä mahdotonta. Myös oikeusvarmuus puoltaa sitä, että väliaikaisella lailla valittua lainsäädäntöratkaisua ei yllättäen muuteta.

Esitetyn ratkaisun hyväksyttävyyttä tukee se, että suurituloisten velallisten määrä on varsin pieni. Arvion mukaan noin 2 000 velallista siirtyi suojaosuuden korottamisen myötä ankarimman laskentasäännön piiristä yhden kolmasosan ulosmittaukseen. Lisäksi arvion mukaan ainoastaan noin yhdellä prosentilla ulosmittausvelallisista nettotulojen määrä olisi suojaosuuden korottamisen jälkeen yli neljä kertaa suojaosuuden määrä. Suojaosuuden korottaminen ei vaikuttaisi tässä pienessä joukossa niihin, joilta ulosmitataan enimmäismäärä eli puolet nettotuloista. Pienituloisimpien velallisten ryhmään arvioidaan kuuluvan ehdotetun suojaosuuden korotuksen jälkeen noin 79 prosenttia velallisista. Kokonaisuutta tarkastellen voidaan todeta, että suojaosuuden korotus kohdistuisi pääosin varsin tarkoituksenmukaisella tavalla pienituloisimpiin ulosmittausvelallisiin.

Suojaosuuden tasokorotusta jatkamalla varmistetaan pienituloisimpien velallisten selviytyminen laajemman lainsäädäntöuudistuksen valmistelun aikana, vaikkakin uudistus samalla ulosmittaussäännöistä johtuen keventää myös suurituloisimpien velallisten tulojen ulosmittausta. Mikäli suojaosuuden tasokorotuksen voimassaoloa ei jatkettaisi, suojaosuuden määrä pienenisi vuonna 2024 merkittävästi eli myös pienituloisilta ulosmitattaisiin selvästi enemmän kuin vuonna 2023. Ulosmittauksen kiristyminen voisi olla pienituloisten ulosottovelallisten kannalta haasteellista erityisesti, kun otetaan huomioon kohonnut hinta- ja korkotaso.

2.4 Indeksikorotuksesta luopuminen

Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y. vastustaa ehdotettua lainmuutosta ja toteaa, että mikäli lainmuutos kuitenkin tehdään, tulisi suojaosuuden taso olla enintään vuoden 2023 määräaikaisen lain mukainen ilman indeksikorotusta.

Oikeusministeriö ei puolla indeksitarkistuksesta luopumista. Suojaosuuden määrä on ollut jo hyvin kauan sidottu kansaneläkeindeksin muutoksiin. Tarkoitus on, että velallinen pystyy suojaosuudella ja muuten ulosmittaamatta jätettävällä tulonosalla kattamaan välttämättömät elinkustannuksensa. On perusteltua, että suojaosuuden määrä tarvittaessa muuttuu elinkustannusten hintojen kehityksen mukaisesti myös tulevina vuosina.

2.5 Omaisuuden ulosmittausten määrän kasvu ja osoittamisoikeus

Professori Tuula Linna toteaa lausunnossaan, että asiassa olisi tullut selvittää myös, paljonko perheissä on ulosmitattu esimerkiksi autoja, irtaimistoa ja asuntoja. Lisäksi Linna esittää, että velalliselle pitäisi sallia palkkaa koskeva osoittamisoikeus, jotta hän voisi suojata esimerkiksi asuntonsa.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotettua osoittamisoikeudesta säätämistä. Ulosottokaaren 4 luvun 24 §:n nojalla palkka on ulosmittausjärjestyksessä ensimmäisellä sijalla ja velallisen asunto on viimeisellä sijalla. Ensi sijassa ulosmittaus siis kohdistetaan voimassa olevan sääntelyn perusteella palkkaan tai muuhun ulosmittausjärjestyksessä etusijalla olevaan omaisuuteen, kuten velallisen rahavaroihin. Ehdotetulla osoittamisoikeudella tarkoitetaan ilmeisesti sitä, että palkasta tulisi saada velallisen suostumuksen perusteella ulosmitata säännönmukaista enemmän esimerkiksi asunnon säilyttämiseksi. Tältä osin oikeusministeriö toteaa, että velallinen voi ilman nimenomaista säännöstäkin lyhentää velkojaan tulojen ulosmittauksen lisäksi vapaaehtoisin suorituksin niin paljon, kuin hän haluaa ja pystyy. Osoittamisoikeutta koskeva säännös ei ole näin ollen tarpeen. Ulosottomies arvioi kussakin tilanteessa, onko velallisen omaisuuden ulosmittaamiselle tarvetta velkojen suorittamiseksi.

Oikeusministeriö on tiedustellut Ulosottolaitoksesta eri omaisuuslajien ulosmittausten määriä vuoden 2023 syyskuun loppuun mennessä ja vuoden 2022 syyskuun loppuun mennessä tapauksissa, joissa velallisena on luonnollinen henkilö. Tilastotietojen perusteella voidaan todeta, että ajoneuvojen ulosmittausten kappalemäärä on kasvanut 19,2 prosenttia vuoden 2023 aikana edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Asunto-osakkeiden ulosmittausten kappalemäärä on kasvanut 20,3 prosenttia. Kiinteistöjen, laitosten ja määräalojen ulosmittausten yhteenlaskettu kappalemäärä on kasvanut vuoden 2023 aikana yhteensä 18,7 prosenttia. Pankkitilien, rahasto-osuuksien ja arvo-osuustilien ulosmittausten yhteenlaskettu kappalemäärä on kasvanut yhteensä 11,2 prosenttia. Muun irtaimen omaisuuden ulosmittausten kappalemäärä on kasvanut 10,9 prosenttia.

Yhteenvetona edellä sanotusta voidaan todeta, että omaisuuden ulosmittausten määrät ovat yleisesti ottaen kasvaneet vuoden 2023 aikana. Määrän kasvuun on oletettavasti yhtenä tekijänä vaikuttanut suojaosuuden korottaminen. Kasvun taustalla voi kuitenkin olla myös muita syitä, kuten mahdollinen ulosottotoiminnan tehostuminen ja ulosottoasioiden käsittelyn nopeutuminen. Ulosottoasioiden käsittelyn nopeus käytännössä vaikuttaa ulosmittausmääriin. Omaisuus voidaan ulosmitata yhdellä ulosmittauspäätöksellä useiden ulosottovelkojen suorittamiseksi, tai mikäli ulosottoasioiden käsittely on nopeaa, kustakin uudesta vireille tulevasta ulosottoasiasta saatetaan tehdä uusi, samaan omaisuuteen kohdistuva ulosmittauspäätös. Ulosmittauspäätösten kappalemääristä ei voida siten varmuudella todeta, mikä on juuri suojaosuuden korottamisen vaikutus ulosmittausmäärien kasvuun. Huomionarvoista on, että myös elinkeinotulon ulosmittausten kappalemäärä on kasvanut 10,4 prosenttia, vaikka suojaosuu-

den korottamisella ei pitäisi suuremmin olla vaikutusta sanottujen ulosmittauspäätösten määrään. Tätä voitaneen pitää osoituksena siitä, että myös muut tekijät ovat osaksi vaikuttaneet määrien kasvuun.

2.6 Vaikutus velkaantumiseen

Professori Tuula Linna toteaa lausunnossaan, että asiassa olisi tullut selvittää, kuinka paljon velkamäärät kasvavat, kun velkojen lyhennyksiä ei tule lainkaan ulosoton kautta, eli onko seurauksena ollut pienituloisten kansalaisten velkaongelmien syveneminen. Samoin Linnan mukaan olisi tullut selvittää, onko pienituloisten kansalaisten mahdollisuus saada kohtuuehtoisia luottoja heikentynyt.

Oikeusministeriö toteaa, että Ulosottolaitoksen tilastotietojen perusteella ei voida todentaa, kuinka suuri on kokonaisvelkamäärä esimerkiksi niillä velallisilla, jotka on todettu ulosotossa varattomiksi. Tilastokeskus julkaisee velkaantumistilastoa, joka kuvaa yksityisten henkilöiden ja asuntokuntien velkojen määrää. Tilastokeskuksen tiedot perustuvat Verohallinnon ja tulonjaon kokonaistilaston aineistoihin ja ne julkaistaan kerran vuodessa. Tällä hetkellä saatavilla oleva tuorein tieto velkaantumisesta koskee vuotta 2022, eikä suojaosuuden korottamisen vaikutuksia voida siten arvioida velkaantumistilaston perusteella. Yleisesti ottaen vaikutukset luottojen myöntämiseen ja luottojen hintaan ovat vaikeasti todennettavissa. Mahdollisuuksia saada vaikutuksista tietoa selvitetään yhteistyössä VATT:n Datahuoneen kanssa vuoden 2023 aikana. Todennäköisesti tähän arviointiin saadaan nykyistä parempi tietopohja positiivisen luottotietorekisterin käynnistymisen ja sen aineiston riittävän kartuttamisen jälkeen.

2.7 Vaikutus ulosmittausten kestoon

Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y. katsoo, ettei esityksessä ole riittävästi otettu huomioon vaikutuksia velkojien asemaan, erityisesti omaisuuden suojaan, eikä myöskään vaikutuksia velallisten asemaan. Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y.:n näkemyksen mukaan vaikutus ulosmittauksen kestoon tulee olemaan hallituksen esityksessä esitettyä muutamaa kuukautta suurempi. Liitto katsoo, että arviointi TEAS-selvityksen tulosten pohjalta on heikosti perusteltavissa, koska TEAS-selvityksessä simuloitu suojaosuuden määrä on hallituksen esityksessä ehdotettavaa pienempi. Liitto viittaa lisäksi siihen, että myös elatuksen varassa olevien henkilöiden osalta laskettavaan suojaosuuteen tehdään indeksitarkistus, mikä lisää ulosoton ulkopuolelle jäävien velallisten määrää.

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä on arvioitu suojaosuuden korottamisen pidentävän velkojen maksuaikaa mediaanille enintään muutamalla kuukaudella. Arvio perustuu yhtäältä TEAS-selvityksessä tehtyyn arvioon ja toisaalta ulosoton tilastotietoihin, joiden mukaan vuoden 2023 kesäkuun keskimääräinen käsittelyaika on ainoastaan puoli kuukautta pidempi kuin vuoden 2022 kesäkuun keskimääräinen käsittelyaika. Uusimpien eli syyskuun tilastotietojen mukaan keskimääräinen käsittelyaika on vuonna 2023 ainoastaan 0,3 kuukautta edellisvuotta pidempi.

TEAS-selvityksen tulosten osalta on huomattava, että vaikka yhtäältä tutkimuksessa simuloitu suojaosuuden määrä on nyt ehdotettavaa suojaosuuden määrää selvästi pienempi, niin toisaalta myös simuloinnissa käytetyn pohja-aineiston tulotaso on nykyistä pienempi. Simuloinnissa käytettiin suojaosuuden tasona vuoden 2020 takuueläkkeen tasoa eli 834,52 euroa kuukaudessa ja pohja-aineiston tulot vastasivat vuoden 2018 tuloja. Korkeampi tulotaso tuottaa osaltaan suuremman ulosmittauskertymän ja siten lyhentää maksuaikaa. On myös huomattava, että veloille kertyvä viivästyskorko korvaa velkojille maksunsaannin viivästyksestä aiheutuvia menetyksiä.

Siltä osin kuin Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y. viittaa lausunnossaan elatuksen varassa olevien henkilöiden osalta tehtävään indeksikorotukseen, oikeusministeriö toteaa, että sanottu indeksitarkistus ei johdu nyt ehdotettavasta lainmuutoksesta. Elatuksen varassa olevien henkilöiden osalta laskettavaan suojaosuuteen ei siis ehdoteta muutoksia. Voimassa olevan lain nojalla tehtävän indeksikorotuksen vaikutuksia ei ole tarvetta arvioida nyt ehdotettavan lainmuutoksen vaikutuksia arvioitaessa.

2.8 Ehdotetun lainmuutoksen passivoiva vaikutus

Ulosottolaitos totesi lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa, että ehdotetulla suojaosuuden korottamisella on velallisia passivoiva vaikutus, sillä osa velallisista mahdollisesti pyrkii pitämään tulotasonsa suojaosuuden alapuolella, jotta heidän tuloistaan ei ulosmitattaisi.

Oikeusministeriö toteaa, että mahdollista passivoivaa vaikutusta ei voida tässä vaiheessa tietoon perustuen todentaa. Olipa suojaosuuden taso mikä tahansa, on mahdollista, että suojaosuuden kohdalle muodostuu kynnys, jossa ulosmittauksen alkaminen vaikuttaa joidenkin velallisten haluun työllistyä.

TEAS-selvityksen tulosten perusteella voidaan arvioida, että suojaosuuden tasokorotuksella ei oletettavasti ole merkityksellistä kannustavaa vaikutusta velallisten työllistymiseen ja työnteon lisäämiseen. Konkreettista tietoa velallisten mahdollisesta työllistymisestä ja tulojen määrän muutoksista pyritään saamaan vuoden 2023 aikana VATT:n Datahuoneen kanssa yhteistyössä tehtävässä selvityksessä, jossa selvitetään suojaosuuden korottamisen vaikutuksia.

3 Ulosmittauksen kokonaisuudistuksen aikataulu

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriötä asiantuntijakuulemisessa tarkentamaan ulosmittauksen kokonaisuudistuksen aikataulua.

Oikeusministeriö toteaa, että tarkoituksena on loppuvuoden 2023 aikana asettaa tarvittavat työryhmät tulojen ulosmittausta koskevan kokonaisuudistuksen valmistelemiseksi. Oikeusministeriön alustavan arvion mukaan asiaa koskeva hallituksen esitys voitaisiin antaa eduskunnalle hallituskauden loppupuolella.